

5 vragen: wat als Poetin ook Nederland van Russisch gas afsluit?

Door THEO BESTEMAN
27 apr. 2022 in FINANCIËEL

Of Nederland van het Russische gas afaat, is nog de vraag. Maar de prijs is wel weer gestegen.

© ANP/HH

AMSTERDAM - Polen krijgt geen Russisch gas meer, Bulgarije evenmin. Ze steunen Oekraïne, dat zucht onder de bloedige oorlog die president Vladimir Poetin uitvecht. Ook Nederland steunt Oekraïne. Gaat de gaskraan in Rusland dicht voor Nederland?

Vijf vragen.

Waar is Poetin mee bezig?

door alleen al te dreigen de gaskraan dicht te draaien, stegen de prijzen op de Europese markt de afgelopen weken.

Dinsdagavond is Rusland er inderdaad mee begonnen, met een stop op de toelevering via de Yamal-pijplijn aan Polen en Bulgarije. Poetin verwijt NAVO 'olie op het vuur te gooien' door zware wapens aan Oekraïne te leveren; de inzet van nucleaire wapens is daarmee gelegitimeerd, aldus de minister van Buitenlandse Zaken Sergej Lavrov.

Luchtopname van de Maasvlakte, met een terminal voor vloeibaar aardgas.

© ANP/HH

Poetin brengt het aan- en uitzetten van de gastoevoer in als machtsmiddel nadat de Europese Unie collectieve sancties tegen Rusland, de oligarchen rond Poetin en alle staatsbedrijven had aangekondigd. Dat weer als antwoord op de militaire inval op 24 februari in Oekraïne.

Poetin eist van 'onvriendelijke landen' dat Russisch gas voortaan in roebels wordt afgerekend, wat de Europese Unie-landen collectief weigeren. Dus draaide Gazprom de kraan dicht.

Robert Habeck, de Duitse minister voor economie, zei woensdag dat Duitse energiebedrijven in euro's en dollars blijven afrekenen. Bloomberg bericht dat zeker tien Europese bedrijven wel in roebel zijn gaan betalen. Het Nederlandse Eneco, dat via Gazprom-dochterbedrijf Wingas Russisch gas contracteerde, verklaart zijn gas niet tegen roebel in te kopen.

"Gasprijs zakt na iedere crisis weer terug"

Die toename is nog ver verwijderd van de stijging en het hoogste punt in september vorig jaar. Deze felle prijsstijging, na de bevestiging dat Polen en Bulgarije geen gas meer van Gazprom krijgen, toont dat de handelsmarkt voor gas meer sancties vreest. Ondertussen zegt ook het Duitse Uniper, met een kolencentrale in Rotterdam, nog gewoon in euro's Russisch gas te kunnen afnemen.

Wat betekent dit voor Nederland?

Gas dat bedrijven importeren, via het netwerk van Gasunie, wordt duurder. De prijzen stijgen voor veelgebruikers zoals tuinders, kunstmestproducenten en de staal- en aluminiumbedrijven.

Overheden steunen hun industrie, de grootverbruikers van gas, maar niet alle kosten krijgen zij waarschijnlijk vergoed. Al deze producenten leveren aan consumenten; uiteindelijk betalen zij ervoor in de winkel en via de energiebedrijven die gasimporteren via de energierekening. De variabele energiecontracten zullen dit jaar fors hoger uitvallen, de rekening van de actie van Poetin. Volgens Gasunie zijn er 'voorlopig' geen problemen.

"Financieel is deze prijsstijging voor Nederland en Europa nog geen probleem, er is geld"

„Nederland is kwetsbaar omdat wij samen met de hele EU in één boot zitten met een gezamenlijke gasmarkt. Financieel is deze prijsstijging voor Nederland en Europa nog geen probleem, er is geld”, zegt energie-analist Jilles van den Beukel van onderzoeksinstituut The Hague Center for Strategic Studies (HCSS). „Het echte probleem ontstaat als er helemaal geen gas komt en we de gasvoorraden voor de volgende winter nog moeten vullen.”

Daarvoor is het grote Groningen-veld als gasbron geen optie meer, stelde staatssecretaris Hans Vijlbrief (Mijnbouw) onlangs. Dat zou alleen in de meest extreme omstandigheden kunnen, maar de Groningers zijn te lang de dupe geweest van de gaswinning voor Nederland, stelt hij.

Wat als Poetin ons van gas afsluit?

Nederland belandt, bij de economische tegenwind, vrij snel in een crisis. Nederlandse bedrijven zijn nog sterk afhankelijk van het Russische gas: Nederland betreft ruim 15% van zijn gas uit Rusland, Europa nog 30%. Voor kolen – waarvoor de import per 11 augustus stopt – en olie is die afhankelijkheid gering, daarvoor kunnen we elders inkopen.

Volgens klimaatminister Rob Jetten is er eind dit jaar, dankzij energiebesparingen en grote contracten voor de invoer van lng, voldoende brandstof om de winter door te komen. En Russische brandstoffen 'volledig besparen en vervangen'. Daaraan wordt door energie-experts getwijfeld: het zijn vooral plannen en toezeggingen. Energie Beheer Nederland (EBN) moet de gasopslag Bergermeer tot 70% van de capaciteit vullen en krijgt daar 623 miljoen euro voor.

Een Russische olietanker.

© ANP/HH

Tegelijkertijd wordt gehaast gewerkt aan uitbreiding van energie uit zon en wind. Maar deze alleen is volstrekt onvoldoende om de hele behoefte te dekken. Voorlopig komt gas via de Nord Stream 1-pijpleiding en via de Oekraïne richting Europa.

Als Poetin de kraan dichtdraait, treedt het Haagse Bescherm- en Herstelplan voor gas in werking. Dat telt elf stappen, oplopend in ernst. Naast de lopende besparingsoproep voor energie wordt uiteindelijk de industrie tijdelijk afgeschakeld. Alles om consumenten en bijvoorbeeld ziekenhuizen en zorginstellingen te ontzien.

„Wij verwachten dat deze prijsstijging niet een enorme impact zal hebben op de hoogte van de nieuwe energiecontracten”, zegt Ben Woldring, oprichter en directeur van prijsvergelijker Gaslicht.com. „Deze stijging van de termijnmarktprijs is al ingeprijsd, de handel zag deze stap aankomen. De tarieven zullen voorlopig wel op een hoger niveau blijven, maar volgens onze verwachtingen niet extreem meer stijgen”, zegt hij.

Wat betekent dit voor onze energie?

„Dat Poetin dreigt met afsluiting en Polen en Bulgarije afsluit, is niet het grootste nieuws. Dat is voor de korte termijn. En Polen en Bulgarije wilden toch al van hun Russische contracten af die tot eind dit jaar lopen. De Europese landen hebben zich op de actie van Gazprom voorbereid”, zegt Van den Beukel.

Polen wordt in oktober aangesloten op de Baltische pijplijn naar Noorwegen. Het begon in 2009 bovendien met lng-contracten en kondigde in 2016 aan na 2022 geen Russisch gas meer te

zoals recent vaker gebeurde, gas van Duitsland naar Polen vervoeren, zegt hij. Bulgarije verbruikt 2 miljard kubieke meter gas per jaar uit Rusland, Griekenland belooft zijn buurman te helpen.

„Maar dat Gazprom hiermee, voor het eerst in tientallen jaren, zelf afspraken schendt met zijn klanten in Europa, is een ongekend precedent. Gazprom gold altijd als betrouwbare toeleverancier. Deze stap woensdag krijgt voor de lange termijn enorme gevolgen”, aldus Van den Beukel. Alle Europese gasaankopen gaan via langetermijncontracten. Die hebben een 'take or pay'-clausule.

„Daar konden Europese klanten moeilijk onderuit. Maar als Gazprom uit zichzelf stopt met leveren, zijn die klanten niet meer aan de afspraken gebonden”, stelt hij. Europese landen zullen schadeclaims indienen bij het Russische staatsbedrijf Gazprom.

"Gazprom verliest in één klap zijn betrouwbaarheid"

„Belangrijker: Gazprom verliest in één klap zijn betrouwbaarheid. Iedere afnemer gaat zich afvragen of Rusland nog wel levert. En dat is heel schadelijk voor Poetin, terwijl Europese landen komende jaren toch al minder gas gaan gebruiken. Hij schiet zich met deze actie echt in eigen voet. Voor de korte termijn interesseert het hem niet: Poetin gaat *all in* bij deze oorlog, hij wil Oekraïne controleren.”

Volgens Ursula Von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, is het „de zoveelste poging van Rusland om gas te gebruiken als chantagemiddel. Dit is onterecht en onaanvaardbaar. En het toont eens te meer de onbetrouwbaarheid van Rusland als gasleverancier.”

Brussel noemt het stopzetten van aardgas aan EU-lidstaten 'een provocatie van het Kremlin'. Dat is volgens voorzitter Von der Leyen 'geen verrassing'. „Maar Moskou faalt opnieuw in een poging om verdeeldheid tussen Europeanen te zaaien”, stelt het EU-kopstuk.

Ze waarschuwt Poetin: „Het tijdperk van Russische fossiele brandstoffen in Europa komt ten einde.” Behalve dat Polen en Bulgarije aardgas van buurlanden krijgen, voert Brussel de samenwerking op tussen andere groepen lidstaten op om voorbereid te zijn op meer afsluitingen. EU-lidstaten werken inmiddels samen om extra lng te importeren en alternatieve leveranciers van aardgas te zoeken. Het landenblok heeft afgesproken de afhankelijkheid van Russische brandstof met spoed af te bouwen.

Kan Poetin zo doorgaan: Rusland heeft geld uit gasverkoop toch nodig voor de oorlogsfinanciering?

Het wrange is: deze beperking van de gasuitvoer naar Polen en Bulgarije, zo'n 8% van de Russische export, levert hem woensdag een prijsstijging van 24% op. Hij verdient er even dik

China en India, twee grootinkopers van gas, hebben bovendien de sancties tegen Rusland niet ondertekend. Zij hebben gemeld het Russische gas wel te willen kopen. Maar dat lukt momenteel heel beperkt: er lopen geen grote gasleidingen van Rusland direct naar China en India. Poetin is deels verknoopt met het Europese netwerk, waarin Gazprom overal een vinger in de pap heeft.

"De wereld gaat zich nu van Russisch gas afwenden"

Er is wel een andere manier. Gas wordt dan getransporteerd. Daartoe wordt het eerst sterk afgekoeld tot -162 graden, opgeslagen in grote tanks op speciale schepen, en op land door verwarming weer vloeibaar gemaakt voor het gasnetwerk in Azië. Deze lng wil Azië uit Rusland hebben. Dat is echter een klein deel van de Russische export.

Reuters meldt dat de olieverkoop in Rusland in de crisis 17% op jaarbasis is gedaald tot het niveau van 2003. Duitsland is nog voor 35% afhankelijk van Poetin-gas, de bondsregering meldde woensdag dat het onafhankelijk wil worden van Russisch gas.

„Voor de lange termijn heeft Poetin echt een probleem voor zichzelf geschapen, omdat de wereld zich nu van Russisch gas gaat afwenden. Poetin ondermijnt nu het enige echte verdienmodel dat Rusland heeft: olie en gas. Rusland is daar ook helemaal niet op voorbereid”, zegt energie-analist Van den Beukel.

„Deze actie zal de vastberadenheid van Europa om zo snel mogelijk van Russische kolen, olie en gas af te gaan alleen maar versterken.” Maar de euromunt zakte onder deze politieke spanningen in tot \$1,055 tegen de sterke dollar, het laagste punt in vijf jaar.